

Hem>Dina rättigheter>Brottsoffer>Ersättning>Skadestånd från gärningspersonen

Skadestånd från gärningspersonen

Hur gör jag för att kräva skadestånd eller andra former av ersättning/gottgörelse från gärningsmannen i en rättegång (brottmålsprocessen), och vem ska jag rikta skadeståndskravet till?

Under en brottmålsprocess kan brottsoffret kräva skadestånd för skada eller förlust till följd av ett brott genom att föra talan om enskilt anspråk som civilrättslig part. Skadeståndskravet ska i första hand framställas under domstolsförhandlingen och efter att åtal väckts. Kravet kan avse ersättning, restitution av egendom eller betalning av ett penningbelopp. Brottsoffret måste framställa sitt skadeståndskrav vid förstainstansdomstolen senast i det skede av förfarandet där han eller hon för första gången får närvara. Domstolen ska underrätta brottsoffret om vilka olika skeden förfarandet består av. Om brottsoffret underlåter att göra detta godtas ingen motivering som brottsoffret senare lämnar.

En talan om enskilt anspråk måste uppfylla specifika lagstadgade krav. Det måste anges vem brottsoffret riktar skadeståndskravet mot, finnas en uttrycklig begäran till domstolen att meddela dom, särskilt vilket belopp eller kvantitet som krävs i skadestånd, vilken rätt som skadeståndskravet grundas på, de faktiska omständigheter som styrker den rätt som görs gällande och den begäran om dom som framställts, samt hur och var verkställigheten ska ske om domstolen fattar ett beslut i sakfrågan angående skadeståndskravet.

Brottsoffret kan dessutom förklara att han eller hon har för avsikt att väcka talan om enskilt anspråk som civilrättslig part redan innan åtal väcks, dvs. före domstolsförhandlingen i målet. Om åtal väcks vidarebefordrar åklagarmyndigheten brottsoffrets förklaring till domstolen.

Domstolen fattar beslut i sakfrågan angående det skadeståndskrav som har framställts i brottmålsprocessen. Om det av anledningar som anges i lag inte är möjligt att fatta beslut i sakfrågan förordnar domstolen att kravet ska tillgodoses på något annat sätt. Till följd av detta kan kravet inte verkställas inom ramen för brottmålsprocessen.

I vilket skede i brottmålsprocessen bör jag lägga fram mitt skadeståndskrav?

Ett skadeståndskrav kan framställas efter åtal har väckts, men avsikten att framställa ett skadeståndskrav kan även meddelas innan åtal väcks, under förundersökningen.

Vad kan jag kräva skadestånd för, och hur bör jag lägga fram skadeståndskravet (ange en totalsumma och/eller specificera de olika förlusterna, förlorad vinst och ränta)?

I civilprocesslagen anges vad ett skadeståndskrav bör innehålla, men inga specifika formkrav föreskrivs.

Ett skadeståndskrav kan avse ersättning, restitution av egendom eller utbetalning av ett penningbelopp. Vem kravet riktas mot måste anges, och dessutom måste det uttryckligen begäras att domstolen ska meddela dom. Det belopp eller den kvantitet som krävs måste också anges. En begäran om civilrättslig ersättning kan också göras för den skada som personen lidit som en direkt följd av ett brott. Utöver tillgångars värdeminskning kan detta inbegripa inkomstbortfall och ränta på skadeståndsbeloppet. Av skadeståndskravet måste det dessutom framgå vilken rätt som den skadelidande personen gör gällande och vad kravet grundas på.

Om ett skadeståndskrav inte innehåller de tre inslag som är nödvändiga för att kunna prövas (vem kravet riktas mot, en uttrycklig begäran om dom och vilken rätt som görs gällande) förordnar domstolen att kravet ska tillgodoses på någon annan lagenligt sätt så snart den upptäcker dessa brister.

Samtidigt får avsaknaden av andra inslag i ett skadeståndskrav (faktiska omständigheter som styrker kravet och den rätt som görs gällande, uppgift om hur och var betalningen ska ske) också samma följder. Skillnaden är dock att domstolen meddelar sitt beslut att hänskjuta ärendet till en annan instans i sitt slutliga beslut och inte så snart den upptäcker bristerna.

Finns det en särskild blankett för skadeståndskrav?

Enligt lagstiftningen behövs ingen särskild blankett för skadeståndskrav.

Vilken bevisning måste jag lägga fram för att styrka mitt skadeståndskrav?

I lagstiftningen specificeras inte vilken bevisning som måste läggas fram för att styrka ett skadeståndskrav. När domstolen handlägger och verkställer ett skadeståndskrav tar den på eget initiativ (*ex officio*) hänsyn till handlingarna i målet, oavsett om bevisningen lades fram av målsäganden eller erhöles från annat håll. Beviskraften är inte fastställd i lag. All form av bevisning som anges i lagstiftningen kan fritt användas i en brottmålsprocess.

Det föreskrivs därför inte i lag vilken bevisning som måste läggas fram för att styrka ett skadeståndskrav, utöver att det är obligatoriskt att lägga fram faktiska omständigheter som styrker skadeståndskravet.

Finns det domstolsavgifter eller andra kostnader som är kopplade till mitt skadeståndskrav?

Om en målsägande framställer ett skadeståndskrav i en brottmålsprocess behöver han eller hon endast betala en avgift för skadeståndskravet och ett eventuellt överklagande. Brottsoffret har emellertid rätt till betalningsansånd, och behöver därför inte betala avgiften i förskott.

Huvudregeln är att avgiften beräknas på grundval av vad föremålet för skadeståndskravet var värt när processen inleddes. Avgiften är sex procent av basbeloppet, men minst 15 000 ungerska forint (HUF) och högst 1 500 000 ungerska forint (HUF).

Kan jag få rättshjälp före och/eller under förfarandet? Kan jag få det även om jag inte är bosatt i det land där förfarandet äger rum?

Brottsoffret har rätt att informeras om sina rättigheter och skyldigheter av domstolen, åklagarmyndigheten och den utredande myndigheten. Dessutom behöver råd inhämtas från en särskild rättshjälpsadvokat eller så måste en viss handling (petition, ansökan, rapport, begäran om åtal etc.) upprättas för att inleda ett förfarande för att reparera den skada som lidits till följd av ett brott eller de rättigheter eller intressen som åsidosatts till följd av ett brott. På begäran tillhandahåller staten en rättshjälpsadvokat eller juridiska tjänster. Kostnaden för dessa tjänster bärs av staten i stället för av brottsoffret, om brottsoffrets månatliga nettotkomst inte överstiger minimipensionen och brottsoffret saknar tillgångar eller om användningen av sådana tillgångar inte skulle stå i proportion till de förmåner som kan erhållas med hjälp av de juridiska tjänsterna. Brottsoffrets rättigheter beror inte på medborgarskap eller hemvist.

När kan brottmålsdomstolen avvisa eller vägra att pröva mitt skadeståndskrav mot gärningsmannen?

Domstolen kan vägra att pröva ett skadeståndskrav i en brottmålsprocess genom att besluta att skadeståndskravet ska hänskjutas till ett annat organ för prövning i de fall som fastställts i lag. Se förteckningen nedan. I sådana fall kan brottsoffrets krav inte prövas i en brottmålsprocess utan endast i en tvistemålsprocess. Domstolen hänskjuter prövningen av ett skadeståndskrav om det inte har gått att fastställa att den tilltalade har gjort sig skyldig till ett brott eller en mindre förseelse på grund av att processen avslutades eller den tilltalade friades. Detsamma gäller om det enligt lag inte går att pröva skadeståndskravet eller om kravet gavs in för sent. Om ett specifikt brott begicks avseende fast egendom och brottsoffret som interimistisk åtgärd även krävde att fastigheten skulle utrymmas kan ett skadeståndskrav som samtidigt framställs inte prövas i brottmålsprocessen. Ett skadeståndskrav kan inte heller drivas i en brottmålsprocess om det finns civilprocessrättsliga hinder för detta. Ett sådant hinder kan vara om ett brottsoffer begär att en domare eller domstolen ska diskvalificeras av skäl som anges i civilprocesslagen men inte i straffprocesslagen. Detsamma gäller om, i en annan talan som grundas på

samma faktiska omständigheter och grunder, rättsverkningarna av att talan väckts har fått effekt eller en lagakraftvunnen dom har meddelats, eller om brottsoffret eller den tilltalade saknar rättskapacitet i tvistemålsprocesser. Skadeståndskrav som inte kan drivas i en domstol kan inte heller drivas i en brottmålsprocess. Om den person som väcker skadeståndstalan inte är ett brottsoffer i straffrättsligt hänseende kan han eller hon inte göra gällande sitt krav i brottmålsprocessen. En överenskommelse som brottsoffret och den tilltalade har gjort i en tvistemålsprocess kan inte heller prövas i en brottmålsprocess. Ett skadeståndskrav kan dessutom inte prövas i sak om det kraftigt skulle försena brottmålsprocessen eller om andra omständigheter utesluter en sådan prövning. Ett skadeståndskrav som inte uppfyller villkoren kan inte prövas i en brottmålsprocess. Ett sådant krav måste därför tillgodoses på något annat lagligt sätt.

Kan jag överklaga ett sådant beslut eller söka andra former av ersättning/gottgörelse?

Ett beslut om att skadeståndskravet måste tillgodoses på något annat lagligt sätt kan inte överklagas.

Tillgodoseendet av ett skadeståndskrav i en brottmålsprocess kan underlättas genom en rad andra ersättningsmetoder. Det som förenar dessa metoder är att det i dessa fall inte rör sig om att driva brottsoffrets krav med stöd av civilrätten. Åklagarmyndigheten får i stället i vissa fall förordna att den tilltalade ska tillgodose skadeståndskravet. Det ska ske med den tilltalades samtycke och kan medföra ett lindrigare straff eller till att brottmålsprocessen avslutas. Alla sådana åtgärder faller inom ramen för åklagarmyndighetens utrymme för skönsmässig bedömning. Brottsoffret har dock rätt att ansöka om att ett sådant beslut ska fattas. Det kan röra sig om ett beslut att avbryta processen för att inleda ett medlingsförfarande, ett beslut om att avbryta processen som förenas med villkor som åklagarmyndigheten har fastställt eller en uppgörelse mellan den tilltalade och åklagarmyndigheten. Detta innebär inte att brottsoffret kan driva sitt krav genom direkta statliga tvångsåtgärder. Den tilltalade kan dock bli betydligt mer motiverad att frivilligt tillgodose brottsoffrets krav.

Om domstolen tilldömer mig skadestånd, hur ser jag till att domen mot gärningsmannen verkställs och vilken hjälp kan jag få för att se till att så sker?

För att säkra ett skadeståndskrav kan brottsoffret ansöka om att den del av den tilltalades egendom eller tillgångar som omfattas av kravet ska beläggas med kvarstad. En sådan ansökan kan inges redan innan kravet prövas i en brottmålsprocess. Detta är till och med möjligt innan åtal väckts, om brottsoffret har förklarat att han eller hon har för avsikt att framställa ett skadeståndskrav och förklaringen uppfyller alla krav på vad ett skadeståndskrav ska innehålla. I så fall får domstolen förordna om kvarstad, och i ärenden där förseningar inte kan godtas får åklagarmyndigheten eller den utredande myndigheten tillfälligt förordna om kvarstad.

På begäran av det brottsoffer som ansökte om verkställighet utfärdar domstolen ett verkställighetsbeslut efter att skadeståndskravet har beviljats i ett lagakraftvunnet avgörande. Om verkställighetsbeslutet inte kan utfärdas än, men det brottsoffer som har ansökt om verkställighet befarar att kravet inte går att driva in senare, kan domstolen på begäran av brottsoffret som skyddsåtgärd säkra medel eller beslagta viss egendom.

Senaste uppdatering: 11/03/2019

Sidans nationella språkversion sköts av respektive medlemsland. Översättningarna har gjorts av EU-kommissionen. Det är möjligt att översättningarna ännu inte tar hänsyn till eventuella ändringar som de nationella myndigheterna har gjort. Europeiska kommissionen fritar sig från allt ansvar för information och uppgifter i detta dokument. För de upphovsrättsliga regler som gäller för den medlemsstat som ansvarar för denna sida hänvisas till det rättsliga meddelandet.